PRZEGLĄD PRASY ZAGRANICZNEJ

CODZIENNY BIULETYN WYDZIAŁU PRASOWEGO

MINISTERSTWA SPRAW ZAGRANICZNYCH

Rok VI | Warszawa, wtorek 10 listopada 1931 r. | Nr. 259

ADRES REDAKCJI: Plac Marsz. Piłsudskiego 9, tel. M. S. Z., wewn. Nr. 53

SPRAWY POLSKIE

SYTUACJA POLITYCZNA W POLSCE. SPRAWA MNIEJSZOŚCI.

Viitorul 8.XI zamieszcza dłuższy artykuł o procesie brzeskim, toczącym się obecnie w Warszawie.

Algemeen Handelsblad 4.XI w związku z lwowskim procesem przeciwko Ukraińcom pisze, że aresztowani współpracownicy i redaktor pisma ukraińskiego „Ukrainsky Holos" należeli do narodowej organizacji ukraińskiej, której zadaniem była rewolucyjna akcja przeciwko Polsce, opłacana pieniędzmi zagranicznemi i znajdująca się pod kierownictwem zagranicznych polityków.

Le Populaire 8.XI zamieszcza depeszę z Warszawy o zamknięciu uniwersytetu warszawskiego wskutek powtarzających się zaburzeń antysemickich.

Nieuwe Rotterdamsche Courant 6.XI pisze „o dalszych zatargach narodowych studentów polskich z studentami żydowskimi".

Allgemeen Handelsblad 6.XI podaje wiadomość o zamknięciu uniwersytetu w Krakowie, z powodu ekscesów antyżydowskich.

POLSKA A RUMUNJA.

Vorwärts 8.XI pisze, że marsz. Piłsudski został mianowany marszałkiem Rumunji w czasie ostatniego swego pobytu w Rumunji. Dziennik zaznacza, że jest to nawrotem do starych monarchistycznych zwyczajów. Były cesarz Wilhelm II był angielskim polnym marszałkiem i admirałem rosyjskim, czy też odwrotnie, co nie przeszkodziło mu rozpętać wojny z temi narodami. Rumunom chodzi o to, aby przez przymierze z Polską zabezpieczyć sobie posiadanie rosyjskiej Bessarabji. Nominacja marsz. Piłsudskiego była zewnętrzną oznaką zakończenia rokowań obu sztabów głównych nad szczegółowem wprowadzeniem w życie przymierza.

Corriere dela Sera 6.XI w koresp. z Berlina pisze o uchwaleniu przez polski sejm ustawy o militaryzacji kolei oraz podaje zaprzeczenie ze strony polskie wiadomości, jakoby podczas pobytu marsz. Piłsudskiego w Rumunji miał być rozszerzony sojusz polsko - rumuński, a wojska obu państw sprzymierzonych w razie wojny miały być oddane pod jednolite dowództwo marsz. Piłsudskiego. Koresp. zaznacza, że dementi polskie nie zaprzecza wiadomości o rozszerzeniu sojuszu polsko - rumuńskiego.

POLSKA A PAŃSTWA BAŁTYCKIE.

Prasa finlandzka z drugiej połowy października w dziale informacyjnym zajmowała się sprawą konfliktu polsko - łotewskiego, ograniczając się jednak ściśle do podawania komunikatów obu stron bez żadnych komentarzy.

Jedynie *Helsingin Sanomat* zamieścił koresp. z Warszawy H. Blumera, który przedstawił dokładnie polski punkt widzenia w sprawie konfliktu polsko-łotewskiego i podkreślił niebezpieczeństwo dalszego rozwoju polityki łotewsko-litewskiej w kierunku antypolskim. To samo pismo zamieściło jednak później koresp. z Rygi B. Oreczkina, w której były zawarte wszystkie znane zarzuty łotewskie jak również zapewnienia, iż polityka łotewska w stosunku do Polski jest przyjazna.

ZAGADNIENIA OGÓLNE

SYTUACJA MIĘDZYNARODOWA. SPRAWA ROZBROJENIA.

La Roumanie z października nazywa senatora Boraha nowym Herostratem; podobnie jak Herostrates Borah chce wsławić się choćby nawet złym postępkiem. Dziennik pisze: „Borah, przed wojną zupełnie nieznany, zdobywa sobie teraz rozgłos coraz nowemi wystąpieniami, grożącemi pokojowi. Nie uznaje on praw narodów do wolności, a staje po stronie ich gnębicieli, domagając się np. oddania pod panowanie Węgrów innych narodów, które swego czasu były pod władzą Węgier i żądając odebrania Polsce Pomorza".

Le Journal 8.XI w art. St. Brice'a twierdzi, że Laval przyjął projekt prof. Francqui „z wielką rezerwą", ponieważ projekt ten, w gruncie rzeczy chce zrzucić konsekwencje lekkomyślności w lokowaniu pieniędzy w Niemczech na tych, którzy nigdy nie byli lekkomyślni. „W ten sposób — dodaje dziennik — nie wzmocni się zaufania. Anglicy i Amerykanie robili nieopatrzne tranzakcje z Niemcami, którzy ze swej strony jeszcze lekkomyślniej lokowali pożyczone pieniądze u siebie w kraju i w interesach z Sowietami. Francja zawsze była oględna. Każdy więc powinien ponosić skutki swego postępowania"

Prasa południowo - niemiecka z 9.XI podaje obsz. artykuł hr. Toggenburga o stanie zbrojeń polskich. Nawiązując do danych, złożonych przez Polskę w Genewie, autor stwierdza, że Polska, podając stan zbrojeń, pominęła zupełnie związki wojskowe, jakie istnieją przy poczcie i kolei oraz Związek Strzelecki i Sokołów. Ilość członków obu ostatnich organizacji oblicza autor na 420 tys. (Strzelcy 300 tys., Sokoli 120 tys.).

The Times 5.XI w kor. z Rzymu pisze, że wejście Rosso w skład delegacji włoskiej jest uważane za oznakę, iż francusko - włoskie kwestje będą figurowały na porządku dziennym rozmów Grandiego z Hooverem. Autor wskazuje, że przyjęcie przez Francję zawieszenia zbrojeń wywołało przychylną atmosferę, która może ułatwić bieg rokowań w trudniejszych sprawach, dotyczących francusko - włoskich zbrojeń morskich.

STANY ZJEDN. A. P. A EUROPA

Vossische Ztg 9.XI w koresp. z Nowego Jorku omawia położenie wewnętrzne w Stanach Zjednoczonych i stosunek ich do Europy. Społeczeństwo amerykańskie traci zaufanie do wielkich interesów, które cechowały Amerykę w ostatnich latach. W Nowym Jorku nowy olbrzymi gmach rządowy w 3/4 stoi nie wynajęty i utrzymuje się głównie z opłaty 1 dolara za wstęp na wieżę; kilkanaście nowych hoteli stoi pustką; około 5.000 banków (20 proc.) jest zagrożonych bankructwem — oto co jest powodem do wycofywania gotówki z obiegu i chowania jej w prywatnej szkatule. Jednak społeczeństwo amerykańskie nadal jest b. bogate. W tygodniowych sprawozdaniach (poufnych), wydawanych przez Federal Reserve Board atakuje się dwuznaczny komunikat waszyngtoński. Sprawozdania te twierdzą, że nie jest potrzebna dla Europy ulga w spłacie długów na okres depresji, lecz wogóle depresja wynika z niezałatwionej sprawy długów. Nie pisanoby w ten sposób w tych sprawozdaniach, gdyby Wallstreet nie wiedziała, że Hoover już zrezygnował przed kongresem.

Również wystąpienie Lamonta, które jest objawem nastrojów amerykańskich, nie można uważać za nieprzyjazne dla Niemiec; ono jest tylko charakterystyczne dla Amerykanów i pochodzi z ich niechęci do mieszania się do spraw europejskich. Stąd też pochodzą zalecenia, aby Niemcy porozumiały się bezpośrednio z Francją.

The Manchester Guardian 5.XI omawiając w art. wst. polityczną sytuację w Stanach Zjednoczonych przychodzi do przekonania, że następnym prezydentem będzie przedstawiciel partji demokratycznej. Zdaniem pisma, zwycięstwo demokratów będzie miało tę dobrą stronę, że przedewszystkiem pociągnie za sobą obniżenie taryf celnych. Są to jednak rzeczy przyszłości. Obecne zwycięstwo demokratów oznacza, że prezydent Hoover ma za sobą wrogi kongres, przez co zmniejsza się jego władza, a zwiększa jego ostrożność. Obiecał on już Lavalowi, że nie wystąpi ponownie z inicjatywą rewizji lub dalszego zawieszenia spłat reparacyjnych. W każdej międzynarodowej sprawie — długów, taryf, zbrojeń, reformy monetarnej — ręce jego są związane. W chwili, gdy prezydent Hoover zrozumiał konieczność interwencji Stanów Zjednoczonych w sprawach międzynarodowych, wytworzyła się wewnątrz kraju sytuacja, która w Anglji pociągnęłaby za sobą ustąpienie prezesa ministrów. Duża odpowiedzialność spoczywa na barkach przedewszystkiem Lavala, a następnie — Mac Donalda. Mogą oni liczyć na poparcie Stanów Zjednoczonych, lecz nie mogą liczyć na ich inicjatywę i kierownictwo.

MOCARSTWA A Z. S. R. R.

Berliner Tageblatt 9.XI nawiązując do przemówienia Mołotowa w rocznicę rewolucji sowieckiej pisze m. inn.: „Unikał on wszelkiego nieostrożnego zwrotu i nie poruszył ani jednem słowem roboty Kominternu i położenia w państwach europejskich. Mołotów podkreślił jeszcze raz pokojowość rządu sowieckiego. W związku z tem mówił on również o stosunku Sowietów do Polski, wyrażając zadowolenie, że, jak wynika z oświadczenia polskiego ministra spraw zagr., niema już przeszkód do zawarcia polsko-sowieckiego paktu nieagresji".

Pisma sowieckie z 7.XI zamieszczają szereg artykułów, poświęconych 14-ej rocznicy rewolucji październikowej.

Izwiestja w artykule p. n. „Wyprzedziliśmy Niemcy, Anglję i Francję" piszą, że w 1928 r. pierwsze miejsce w produkcji przemysłowej zajmowały Stany Zjedn. A. P., których produkcja stanowiła 53.4 proc. całej produkcji światowej; drugie miejsce zajmowały Niemcy (13,8 proc.), trzecie Anglja (11,9 proc.), czwarte — Francja (8,3 proc.) i dopiero piąte — ZSRR (5,5 proc.). W 1931 r., jeśli przyjąć wartość produkcji z r. 1928 za 100 proc., sytuacja uległa poważnej zmianie na korzyść Sowietów. W drugim kwartale 1931 roku produkcja przemysłowa Stanów Zjedn. stanowiła 79 proc. produkcji z r. 1928, Niemiec — 70 proc., Anglji — 78 proc., Francji 101 proc., Polski — 71 proc., ZSRR zaś — 159 proc. W ten sposób — piszą „Izwiestja" — produkcja przemysłowa ZSRR zajmuje drugie po St. Zjedn. miejsce w produkcji światowej. Dziennik kończy optymistycznem zapewnieniem, że przemysł sowiecki w niedalekiej

ZAGADNIENIA OGÓLNE

dzieła, że Hoover już zarysował przed kongresem.

Również wystąpienie Lavala, które jest objawem nastrojów amerykańskich, nie można uważać za nieprzyjazne dla Niemiec, ono jest tylko charakterystyczne dla Amerykanów i pozwala z ich niechęci do mieszania się do spraw europejskich. Stąd też pochodzi zalecenie, aby Niemcy porozumiały się bezpośrednio z Francją.

The Manchester Guardian 7.XI donosi w art. wst. polityczna sytuacja w Stanach Zjednoczonych przewiduje, że w przyszłości nie można spodziewać się takiej oceny co nastąpiła. Zdaniem pisma wyzyskane, tematów, które przez to tę dobrą stronę, że prezydentowi, który połączył wszelkie sprawy przyszłości. Ogólne wrażenie dotychczas jest, że prezydent Hoover ma za sobą więcej kongresu, a zamiarem zrobić wysiłek, a zwłaszcza jego potrzebność. Chociaż on już żywioła, że nie wystąpi z żadną nową inicjatywą lub dalszego rozwiązania spraw reparacyjnych. W zakresie międzynarodowej sprawie — ciągłe zabiegi, obecnie zostaną rozpatrzone — przy tym tego za pomocą. W chwili, gdy prezydent Hoover omówił kongresowi sprawę Stanów Zjednoczonych w sprawach międzynarodowych, wyobrażają sobie wewnątrz kraju sytuację, która w Anglii spodziewała się po tamtej stronie oceanu przeciwnych sprawach na barkach prezydenta. Dla niego najlepiej — Mac Donalda. Można też liczyć na poparcie Stanów Zjednoczonych, jeśli nie pozwala im to na okazanie zainteresowania.

MOCARSTWA A Z. S. R. R.

Berliner Tageblatt 9.XI donosi, że przemówienie Litwinowa w rocznicę rewolucji sowieckiej przez w nim omówił po wszystkich międzynarodowych sprawach i potrzeba w państwach europejskich. Motywów politycznych tym razem, co przedstawił sprawę sowiecką. W związku z tem mówił on również o stosunkach Sowietów do Polski, wyrażając zadowolenie, że już wkrótce nastąpi zawarcie polsko-sowieckiego paktu nieagresji.

Pisma sowieckie z 7.XI zamieszczają szereg artykułów, poświęconych 14-ej rocznicy rewolucji październikowej.

Izwiestja w artykule p. n. „Wyprzedziliśmy Niemcy, Anglję i Francję" piszą, że w 1928 r. pierwsze miejsce w produkcji przemysłowej zajmowały Stany Zjedn. A. P., których produkcja stanowiła 53,4 proc. całej produkcji światowej; drugie miejsce zajmowały Niemcy (13,8 proc.), trzecie Anglja (11,9 proc.), czwarte — Francja (8,3 proc.) i dopiero piąte — ZSRR (5,5 proc.). W 1931 r. jeśli przyjąć wartość produkcji z r. 1928 za 100 proc., sytuacja uległa poważnej zmianie na korzyść Sowietów. W drugim kwartale 1931 roku produkcja przemysłowa Stanów Zjedn. stanowiła 79 proc. produkcji z r. 1928, Niemiec — 70 proc., Anglji — 78 proc., Francji 101 proc., Polski — 71 proc., ZSRR zaś — 159 proc. W ten sposób — piszą „Izwiestja" — produkcja przemysłowa ZSRR zajmuje drugie po St. Zjedn. miejsce w produkcji światowej. Dziennik kończy optymistycznem zapewnieniem, że przemysł sowiecki w niedalekiej

SYTUACJA MIĘDZYNARODOWA. SPRAWA ROZBROJENIA.

L'Ere Nouvelle z października nazywa senatora Boraha naszym harmonizmem podobnie jak Herodowe. Borah chce uchodzić zawsze nawet swym przykładem. Dziennik pisze: „Borah przed wojną uważał wiecznym rzeczywisty, a obecnie za tem nowym wystąpieniem, dziś podnosi kwestję prawa narodów do wolności. A mógł go słuchać lub wielu z nich, nie wie nic o Węgrzech, zaś szukać w kierunku narodów, które zwrócą Węgrom granice Francji.

Le Journal 8.XI w art. St. Briego, twierdzi, że Borah przyjął projekt prof. Grabskiego „z wielką rezerwą, ponieważ problem jest, w gruncie rzeczy chce rządów w Niemczech i Ameryce, którzy nigdy nie byli zwolennikami Polski — dodaje dziennik — i w zakresie długów — Anglja i Ameryka, którzy już to uprawiały zawsze ze Niemcami, którzy z naszej strony jeszcze pozwalają lokować, kiedy Francja zawsze była ośrodkiem interesów Sowietów. Francja zawsze była gotowa. Każdy z narodów ponosi skutki swego postępowania".

Prasa francuska — z dnia 9.XI podaje artykuł hr. Coudenhove o stanie zbrojeń polskich. Odpowiadając na dane, ogłaszane przez Bułgarię w Genewie, autor stwierdza, że Polska posiada stan zbrojeń, podobnie zupełnie zwłaszcza wojskowe, oraz liczbie i jakości Strzelców i Sokołów, oraz cały tych ostatnich organizacji wnosi autor na 470 tys. (Strzelcy 320 tys. Sokoli 150 tys.).

The Times 8.XI w kor. z Rzymu pisze, że wizyta Grandiego w Ameryce w sprawie włoskiej jest uważana za zasadniczą, francusko - włoskie kwestje będą figurowały na porządku dziennym rozmów Grandiego z Hooverem. Autor zaznacza, że przyjęcie przez Francję zaproszenia, lecz wywołało przychylną atmosferę, która może ułatwić dalsze rokowania w tej sprawie, dotyczących francusko - włoskich zbrojeń morskich.

STANY ZJEDN. A. P. A EUROPA

Vossische Ztg 9.XI w. koresp. z Nowego Jorku omawia położenie wewnętrzne w Stanach Zjednoczonych i stosunek ich do Europy. Społeczeństwo amerykańskie traci zaufanie do wielkich interesów, które cechowały Amerykę w ostatnich latach. W Nowym Jorku nowy olbrzymi gmach rządowy w 3/4 stoi nie wynajęty i utrzymuje się głównie z opłaty 1 dolara za wstęp na wieżę; kilkanaście nowych hotelów stoi pustką; około 5.000 banków (20 proc.) jest zagrożonych bankructwem — oto co jest powodem do wycofywania gotówki z obiegu i chowania jej w prywatnej szkatule. Jednak społeczeństwo amerykańskie nadal jest b. bogate. W tygodniowych sprawozdaniach (poufnych), wydawanych przez Federal Reserve Board stałe się dwunastu komunikat waszyngtoński. Sprawozdania te twierdzą, że nie jest potrzebna dla Europy ulga w spłacie długów na okres depresji, lecz wogóle depresja wynika z niezałatwionej sprawy długów. Nie pisanoby w ten sposób w tych sprawozdaniach, gdyby Wallstreet nie wie-

przyszłości wyprzedzi również przemysł amerykański.

Izwiestja 5.XI w art. wst. podkreślają znaczenie polityczne wizyty komisarza Litwinowa w Ankarze. Dziennik twierdzi, że porozumienie obu państw — Turcji i ZSRR. po pobycie komisarza Litwinowa w Ankarze ulegało dalszemu wzmocnieniu. Państwa kapitalistyczne usiłują narzucić Turcji jarzmo rabunkowej eksploatacji ekonomicznej. Liga Narodów ani też państwa należące do Ligi Narodów nie mogą przynieść Turcji żadnej pomocy gospodarczej. W związku z tem dla Turcji przedstawia szczególną wartość wypróbowana przyjaźń z ZSRR., który poprze całkowicie dążenie Turcji do gospodarczego uniezależnienia się od Zachodu.

SYTUACJA POLITYCZNA W NIEMCZECH.

ABC. 4.XI twierdzi, że wobec ciągłego wzrostu wpływów hitlerowców, którzy w razie przeprowadzenia dziś wyborów osiągnęliby największą ilość głosów — rząd Brüninga idzie stopniowo na prawo, przygotowując zwolennikom Hitlera możność dojścia do władzy. Wówczas możliwa będzie współpraca hitlerowców z niezbyt różniącymi się od nich katolikami, albo z nacjonalistami Hugenberga; odpadną natomiast od współpracy z rządem socjaliści.

SYTUACJA POLITYCZNA WE FRANCJI.

L'Ere Nouvelle 8.XI omawiając ostatni kongres partji radykalnej twierdzi, że Herriot najlepiej scharakteryzował w swej mowie dotychczasową taktykę partyjną, której i nadal trzymać się powinni radykałowie francuscy, a mianowicie: „Zapewniliśmy funkcjonowanie planu Dawes'a, który przyniósł Francji 25 miljardów franków i stworzyliśmy pierwszy fundament do francusko - niemieckiego porozumienia. Zwalczaliśmy w imię nienaruszalności traktatów Anschluss, który został potępiony przez Genewę i Hagę. Tak postępując, pozostajemy wierni naszym ideałom i naszej doktrynie, która łączy interesy Francji z interesami pokoju. Pod tym kątem widzenia chcemy przystąpić do konferencji rozbrojeniowej".

La République 7.XI w art. Albert Bayet'a nazywa Herriot'a, który na ostatnim kongresie partji radykalnej został obrany jej przywódcą, „wybrańcem pokoju", gdyż mając poza sobą ogromne zasługi, może łatwiej niż ktokolwiek bądź inny, pracować dla Francji i dla idei pokoju.

SYTUACJA POLITYCZNA WE WŁOSZECH.

Il Popolo d'Italia 6.XI w art. wst. twierdzi, że faszyzm, wprowadzając system korporacyjny we Włoszech, odnowił to, co istniało przez wieki; korporacje były bowiem stałą formą życia narodów od średniowiecza, a dopiero przed 150 laty ustąpiły miejsca liberalizmowi, który był potrzebny kapitalizmowi i monarchji. Sowiety zniszczyły kapitalizm, zabijając kapitalistów, ale przez przesadną industrjalizację przygotowują grunt dla nowego kapitalizmu, podczas gdy Włochy znalazły właściwą drogę, wprowadzając na miejsce chaotycznego kapitalizmu system korporacyjny.

SYTUACJA POLITYCZNA W ANGLJI.

The Daily Telegraph 6.XI w art. wst. omawia utworzenie nowego rządu, podkreślając, iż MacDonald zachował ściśle jego narodowy charakter. Autor wskazuje na to, iż konserwatyści, którzy stanowią 80 proc. Izby Gmin, żywią nadzieję, że mniejszość w gabinecie nie będzie miała chęci czynienia żadnych trudności.

The Morning Post 6.XI w art. wst. pisze, że obecny rząd angielski składa się z ludzi o wielkich zdolnościach i dobrej woli.

The Manchester Guardian 6. XI w art. wst. omawia utworzenie nowego rządu i wyraża pewien żal z powodu nominacji sir John Simona na stanowisko ministra spraw zagranicznych, uważając, iż sprawy polityki zagranicznej są najbardziej palącemi i najtrudniejszemi, jakie ma przed sobą rząd brytyjski. Mac Donald kierował się w tej nominacji zapewne faktem, iż sir John Simon był przewodniczącym indyjskiej komisji. W związku z powyższem autor wskazuje, że raport był przestarzały, zanim się ukazał. Sprawy zagraniczne wymagają nie tylko czystego intelektualizmu.

Allgemeen Handelsblad 6.XI pisze, że aczkolwiek nominacja Chamberlain'a na ministra skarbu nadaje nowemu gabinetowi angielskiemu stanowcze tendencje w kierunku polityki taryfowej, to jednak wejście do gabinetu członka partji liberalnej Runciman'a, jako ministra handlu, usuwa wszelkie pod tym względem obawy. Runciman jest zdecydowanym zwolennikiem wolnego handlu, chociaż, coprawda, zadziwił swego czasu parlament londyński swoim memorjałem, dotyczącym zakazu przywozu artykułów zbytkowych.

SYTUACJA POLITYCZNA NA LITWIE.

Dzień Kowieński 4.XI w notatce omawiającej zjazd rolników kłajpedzkich, podkreśla, że zjazd uchwalił rezolucje, domagające się m. in. zmniejszenia pensji urzędników dyrektorjatu, dalej — obniżenia podatków i unieważnienia ustawy o przewartościowaniu. W razie nieuwzględnienia przez dyrektorjat w ciągu 8-iu dni tych żądań, rolnicy kłajpedzcy zamierzają zorganizować „marsz na Kłajpedę".

KONFLIKT CHIŃSKO - JAPOŃSKI.

The Morning Post 6.XI w art. wst. pisze o poważnej sytuacji na Dalekim Wschodzie. Nadzieje na pokojowe porozumienie odsuwa się coraz dalej. Pismo nie kwestjonuje dobrej woli Japonji zlokalizowania konfliktu, bieg wypadków jednak stwarza trudną sytuację, i dalsze komplikacje stają się nieuniknione.

The Manchester Guardian 6.XI omawia sytuację na Dalekim Wschodzie, uważając ją za b. skomplikowaną. Sytuacja ta jest źródłem niezliczonych not, kierowanych do Genewy.

Lietuvos Aidas 6.XI. w art. wst. p. n. „ZSRR i konflikt mandżurski" wyraża pogląd, że Sowiety zachowują ścisłą neutralność w konflikcie chińsko - japońskim, a to dlatego, że zajęte są one obecnie wykonaniem swego planu gospodarczego, który musiałby ulec załamaniu w wypadku wtrącenia się Sowietów do wojny chińsko - japońskiej.

Druk. „Kadra", Warszawa, Długa 50, tel. 786-30.

Drukowano na prawach rękopisu.